

Profit najbogatijeg bugarskog zlatnog rudnika se „optimizuje“ putem nekoliko karipskih ofšor kompanija i jedne holandske kooperative. Evropska banka za obnovu i razvoj je jedan od vlasnika deonica.

Dimitar Sabev, bugarski ekonomista i novinar .

Ovaj članak je prvobitno objavljen na bugarskom na sajtu Bodil.bg. Daje pregled Dandijevih poslova sa više detalja. Preveden je i ponešto izmenjen radi ujednačenosti.

Tri ofšor kompanije i jedna kooperativa

Dandi plemeniti metali Čelopeč – koncesionar najvećeg bugarskog rudnika zlata povezan je sa dve ofšor kompanije sa ostrva Kurakao: Dandi plemeniti metali Kurakao GP BV i Dandi plemeniti metali Kurakao LP BV, kao i još jednom ofšor kompanijom registrovanom u Tortoli, na Britanskim Devičanskim Ostrvima – Vatrín investment Ltd.

Tri ofšor kompanije, koje se mogu pratiti u podacima bugarskog privrednog registra, sigurno nisu jedina “rajska” imovina ovog kanadskog investitora. Dovoljno je podsetiti da je u 2003. godini rudnik Čelopeč i nalazište zlata u Krumovgradu kupila ofšor kompanija Dandi plemeniti metali (Barbados).

Ipak, Dandi plemeniti metali Čelopeč deo je još složenijih korporativnih shema koje uključuju holandsku kooperativu Dandi plemeniti metali Kooperativ U.A., koja poseduje 100% kapitala u Vatrín investmentu.

Kooperativa je neuobičajeni oblik vlasništva za transnacionalne investitore. Međutim, on nije slučajno izabran, jer u skladu s holandskim zakonom, u određenim slučajevima kooperative nisu dužne da plaćaju za porez po odbitku na dividende. Postoje i opcije za izbegavanje poreza na dobit. “Holandska kooperativa može se pokazati kao atraktivan oblik vlasništva za privatni kapital”, savetuju advokati.

Zbog ove poreske olakšice, potrebno je “fiskalno jedinstvo” sa društvom sa ograničenom odgovornošću registrovanim u Holandiji. Naravno, “Dandi” takođe poseduje takvu kompaniju: Dandi plemeniti metali Čelopeč B.V., koja je, opet, u vlasništvu druge kompanije registrovane u Danskoj, iz porodice Dandi plemeniti metali.

Srećan rođendan, Nejtane

Krajnji vlasnik Dandi metala Čelopeč je Nejtán Edvard Gudman (80). Ned Gudman, kako ga zovu, jedan je od velikih investitora u Kanadi i Americi. On je milijarder i prema izveštajima medija pod njegovom upravom su deonički fondovi od 100 milijardi dolara (Dynamic Funds, Beutel, Dundee Wealth, Goodman & Company itd.). Ned Gudman ulaže novac svojih bogatih klijenata u nekretnine, energiju, infrastrukturu i metale.

Njegovo ogromno bogatstvo i uticaj doneli su mu veliko priznanje: Godine 2016. Gudman je primio Red Kanade, nagradu dodeljenu samo 113 ljudi.

U mladosti, ovaj Kanađanin je diplomirao geologiju i na početku karijere radio je u rudarskoj kompaniji. To objašnjava njegovo interesovanje za nalazišta zlata u Bugarskoj. Nema sumnje da je njegovo ulaganje u Čelopeč bilo retko otkriće: 2003. godine platio je 26,5 miliona dolara za rudnik s bogatom količinom minerala, ali kojim se slabo upravlja, i potvrđeno nalazište zlata u Krumovgradu. Otkupna cena bila je jednaka neto dobiti poslovanja kompanije u Bugarskoj za period od samo šest meseci.

Ned Gudman ima četiri sina, a dvojica, Mark i Dejvid, aktivno su uključeni u upravljanje Dandi Corp. Naravno, to ne čine besplatno: prema Rojtersu, godišnja plata njih dvojice zajedno iznosi više od 4,3 miliona dolara. Nema podataka o tome koliko deonica imaju i kolike dividende dobijaju Nejtanovi sinovi.

Gudman je i vlasnik kompanije za eksploataciju plemenitih metala i investicioni savetnik. Poslednjih godina istakao je da će cene zlata porasti na svetskim berzama i savetovao svoje klijente da ga kupuju. U 2013. godini on je izjavio da će "vrlo brzo" američki dolar prestati da bude globalna rezervna valuta. Iz toga možemo i sami zaključiti: treba kupiti zlato da bismo se zaštitili od rizika.

Osim toga, Gudman lobira za sprovođenje "Plana za sever" - ogromnog programa ekstrakcije koji je usmeren na industrijalizaciju 1,2 miliona kvadratnih kilometara netaknute zemlje u severnom delu kanadske pokrajine Kvebek. Planom se predviđa 80 milijardi dolara prihoda u periodu od 25 godina, zahvaljujući eksploataciji zlata, platine, cinka, uranijuma, dijamanta, drvene građe itd.

Gde je rudnik zlata?

Najmanje tri ili četiri ofšor kompanije, holandska kooperativa, nekoliko kompanija registrovanih u Holandiji, Danskoj, Velikoj Britaniji... Zbog čega Dandi plemeniti metali, deo većeg kanadskog holdinga "Dandi korporejšn", koristi tako složenu korporativnu strukturu? Jasno je da ofšor kompanije jamče anonimnost deoničarima koji ne žele otkriti svoja imena. Štaviše, korišćenjem ofšor kompanija-ljuštura odgovornost je zamagljena u slučajevima ekološke štete, što je činjenica od velike koristi u sektoru ekstrakcije rudnih bogatstava. Nije manje važno da tragovi tokova materijala koji se kreću između kontinenata takođe ostaju skriveni. Koncentrat zlata i bakra, bogat arsenom, iz Čelopeča se isporučuje u topionice u Namibiji, gde se prerađuju i rude uvezene iz trećih zemalja. Zatim se krajnji proizvod, koji je preciziran na 98,5 odsto metalnog sadržaja, prodaje švajcarskom svetskom trgovcu Luisu Drajfusu. Sve te operacije povezane su sa maržama, rizicima i privatnim interesima.

No, najočigledniji razlog za "ples po ofšor žici" je porez. Rudnik Čelopeč je vrlo profitabilno preduzeće i tokom poslednjih šest godina beleži neto dobit (nakon oporezivanja) od ukupno

740 miliona bugarskih leva. To iznosi gotovo 450 miliona dolara na dan 20.11.2017.

Pozitivan finansijski rezultat je, u skladu sa obavezama, oporezovan niskim korporativnim porezom u Bugarskoj, što je donelo ukupni prihod za bugarski budžet u iznosu od 85 miliona bugarskih leva u poslednjih 6 godina.

Kompanija u Čelopeču u 2015. godini ostvarila je neto dobit od 88 miliona bugarskih leva (oko 53 miliona dolara), dok je holding Dandi plemeniti metali u Kanadi proglasio dobit od samo 7,6 miliona dolara.

Ta je razlika bila još veća 2016., kada je neto dobit rudnika Čelopeč iznosila 67 miliona bugarskih leva (oko 40 miliona dolara), a Dandi Metali u Kanadi prijavili su gubitak od 147 miliona dolara (koji su uglavnom bili pripisani otpisu imovine u Namibiji).

U osinjem gnezzu

Prijavljena prodaja zlata i bakrenih koncentrata iz rudnika Čelopeč za period od 2011. do 2016. vredi tačno 2 milijarde bugarskih leva (oko 1,2 milijarde dolara). Taj je iznos neuporediv s nešto više od 5 miliona dolara, koliko je plaćeno bugarskoj vladi kao paušal od strane prvog inostranog koncesionara, Navan, 1998. godine.

Javno interesovanje za upravljanje ovim nacionalnim zlatnim bogatstvom bolan je problem u Bugarskoj. Čak je i oprezno antikorupcijsko telo BORKOR naznačilo da je posao za Čelopeč među najnegativnijim primerima koncesija u Bugarskoj.

Zbog svojih dobitaka koji se mere desetinama i stotinama miliona godišnje, strani investitori mogu priuštiti da izgrade pozitivan imidž kroz sponzorstva, industrijske inicijative i slične aktivnosti. U poređenju s većinom bugarskih kompanija za ekstrakciju, Dandi plemeniti metali Čelopeč održava bolje standarde nagrađivanja, sigurnosti zaposlenja i zaštite životne sredine.

Ipak, sve to ne ometa kompaniju da sprovodi politiku maksimizacije profita. Da li je deklarisan profit jednak stvarnoj dobiti koja ide u džepove vlasnika?

Čak i nizak porez na dobit u Bugarskoj predstavlja znatan je trošak kada se primenjuje na kompaniju s tako visokom profitnom maržom. Prema tome, gotovo 185 miliona bugarskih leva (oko 111 miliona dolara) su administrativni troškovi koje je kompanija objavila u Čelopeču za period 2011-2016.

Geolozi znaju da polimetalna ruda oko Čelopeča, osim zlata, srebra i bakra, takođe sadrži niz elemenata retke zemlje, poput germanijuma. Dugogodišnji zvanični stav kompanije je da se retki metali iz Čelopečove rude ne mogu komercijalno izdvojiti. Stoga koncesijska naknada koju je kompanija Dandi platila bugarskoj vladi obuhvata samo tri glavna metala: zlato, srebro i bakar.

Ipak, sama kompanija priznaje da je sadržaj germanijuma u rudi oko 8 g / t. Prilikom

prerade 2,2 miliona tona rude godišnje, vrednost pripadajućeg prinosa samo ovog retkog metala bi trebalo da iznosi 17 miliona dolara godišnje. Prema Dandiju, ovo bogatstvo se ne koristi, već se odbacuje.

Treba imati na umu da su metalurška postrojenja u Cumebu, u Namibiji, prerađivala bogate polimetalne rude iz susednog nalazišta (koje je već iscrpljeno), pre nego što ih je kupila kompanija Dandi Plemeniti metali u 2010. godini. Tehnologija topionice je projektovana za izdvajanje olova, cinka, bakra i ... germanijuma i drugih retkih metala iz ruda.

Ova činjenica, sama po sebi, nije dokaz da Dandi izdvaja germanijum. Isto tako ni nicanje podružnica u poreskim rajevima ne mora nužno značiti da se one koriste za izbegavanje poreza. Pa, mogu se koristiti za nešto ... hm ... drugo.

U svakom slučaju, sofisticirana korporativna ofšor struktura je kontroveržno pitanje za kompaniju koja blisko saraduje sa javnim sektorom. U slučaju kompanije Dandi plemeniti metali, postoji dvostruka ofšor nevolja. Prvo, oni imaju ogroman profit od eksploatacije nacionalne javne imovine u Bugarskoj. Drugo, od decembra 2016. imaju Evropsku banku za obnovu i razvoj kao strateškog deoničara.

EBRD, multilateralna razvojna banka, poseduje gotovo 10 odsto kapitala kanadske krovne kompanije koja kanalše svoju dobit natrag u sopstvenu zemlju kroz niz rajskih entiteta. Možda je vredno spomenuti da se EBRD izričito deklarise da je posvećena "povećanju transparentnosti".